

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Средняя общеобразовательная школа №18 имени О.М.-Д. Лопсан-Кендена г.Кызыла

«Рассмотрено»
Руководитель ШМО
Санаа Ч.С. Санаа Ч.С./
протокол №1
от «29» августа 2024г

«Согласовано»
Заместитель директора по УВР
Хомушка Ч.Э. Хомушка Ч.Э./
протокол № 1
от «30» августа 2024г

«Утверждено»
Директор школы
Иргит А.Ю. Иргит А.Ю./
приказ № 592-ор
от «30» августа 2024г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

НАРОДОВЕДЕНИЕ

9 «а» класс

на 2024-2025 учебный год

Составила: Куулар А.И.

г.Кызыл – 2024г.

Тайылбыр бижик

Өг-бүлө – дээди сүзүк Кол ниити ортумак өөредилге чадазының 8–9 класстарына «Тыва өг-бүлө педагогиказын» немелде өөредилге программаларынче тускай өөренир кылдыр кирип турарының чылдагааннары. Өг-бүлө – кижиниң ыдыктыг сүзүү. Өг-бүлө дээди Ынакшылдың, Күш-ажылдың, ада-иениң Үлегериниң, кадагалакчызы болгаш суртаалчызы. Амыдыралчы айтырыгларны, эртем-билигни чедип, ажылагыйны чогуруп, бот-тускайлаң шиитпирлеп, боттандырып шыдаар кылдыр өөреникчилерни олче угландыраары. Өөреникчиниң бодунуң канчаар алдынып чоруурун, өг-бүлениң, ниитилелдин турумчуй берген негелделеринге дүүштүрүп, деннеп, сайгарып билири, мөзүбүдүшке хамаарышкан дүрүмнерни билири, оларны сагыыры болгаш өг-бүлеге, ниитилелче угланганы азы кичээнгейи. Немелде өөредилгеге уругларның билип алып, сайгарар айтырыглары. Өөренген түңнелинде чүнү билген, кылып билир ужурлуг чүүлдери.

XX вектин 90 чылдарының эгезинде чуртка ажык-чарлыг чорук чарлаттынып, бистиң күрүневис сайзыралдың чаа чадазынче шилчээнин билир бис. Национал күрүнелер боттарының шаандагы төөгүлүг эрги аттарын, бурунгу өгбелерден дамчып келген ёзучаңчылдарын катап эгидип, аныяк-өскенни мөзү-шынарлыг кылдыр кижизидеринче улуг сагышты салып эгелээн. Тыва Республиканы чаартылгалар база оюп эртпээн. Аңаа Тыва деп бурунгу адын эгиткен, ону кайы-даа дылга ынчаар адаар база бижиир деп шиитпирлээн. Утгундуруп бар чыткан чаңчылдарны эгидип, оларны чыып бижиип, катап тургузуп, өг-бүлеге, өөредилге черлериниң чада бүрүзүнге кижизитпишаан өөредир ажылдарга калбаа-биле ажыглап эгелээн. Ол ажыл дээштиг, үре-түңнелдиг болуп турар, чүге дээрге улустуң ёзу-чаңчылдары чоннуң мерген угаанын, аажы-чаңын, тускай шынарларын болгаш уруглар кижизидер талазы-биле чыгдынган арга-дуржулгазын шыгжап илереткен болур.

Ажы-төл кижизидеринге, уругнуң кижизиг болурунга өгбүлениң салдары улуг деп чүве билдингир. Аныяк-өскенниң угаанмедерелиниң база мага-бодунуң быжып сайзыраар үези 14–16 харлыында оларга өг-бүлө, өгбелер, аныяк өг-бүлө, ажы-төл азыраар дугайында билиглер эргежок чугулазын барымдаалааш, школаның 8–9 класстарына «Өг-бүлө педагогиказы» деп немелде өөредилгеге чорудар эртемни өөредирин сүмелеп турар. Оон кол сорулгазы: тыва улустуң үндезин культуразында өгбүлө кижизидилгези уругну кижиге болур кылдыр оон иштики сагышсеткилин, мөзү-бүдүжүн, аажы-чаңын сайзырадыр ыдыктыг сүзүктөрүн, дуржулгазын, кол арга-методтарын, чепсектерин өөреникчилерге билиндирери болгаш оларның боттарын амыдыралында эң-не харысалгалыг хамааты болуп, өг-бүлө тударына белеткээри болур.

№	Темазы	Шагы	План-биле эргтирер хуцу	Эргтирген хуну
1	Өг-бүлениң эрге-хоойлу камгалалы	1	02.09	
2	Өг-бүлениң эрге-хоойлу камгалалы	1	09.09	
3	Амгы үениң өг-бүлези: байдалы, чөүддээлери болгаш шийтпирлээр айтырыглары	1	16.09	
4	Амгы үениң өг-бүлези: байдалы, чөүддээлери болгаш шийтпирлээр айтырыглары	1	23.09	
5	Амгы үениң өг-бүлези: байдалы, чөүддээлери болгаш шийтпирлээр айтырыглары	1	30.09	
6	Назы-хар аайы-биле өг-бүлеге уругларны өстүрери, кижизидери	1	07.10	
7	Назы-хар аайы-биле өг-бүлеге уругларны өстүрери, кижизидери	1	14.10	
8	Назы-хар аайы-биле өг-бүлеге уругларны өстүрери, кижизидери	1	21.10	
9	Назы-хар аайы-биле өг-бүлеге уругларны өстүрери, кижизидери	1	11.11	
10	Назы-хар аайы-биле өг-бүлеге уругларны өстүрери, кижизидери	1	18.11	
11	Назы-хар аайы-биле өг-бүлеге уругларны өстүрери, кижизидери	1	25.11	
12	Кижизидилгениң психологтуг дөстери	1	02.12	
13	Кижизидилгениң психологтуг дөстери	1	09.12	
14	Кижизидилгениң психологтуг дөстери	1	16.12	
15	Аныяк өскенниң амыдыралда туружу, келир үези: ынакшыл, харыысалга, эртем-сургуул, ажылагый, мергежил айтырыглары	1	23.12	
16	Аныяк өскенниң амыдыралда туружу, келир үези: ынакшыл, харыысалга, эртем-сургуул, ажылагый, мергежил айтырыглары	1	30.12	
17	Аныяк өскенниң амыдыралда туружу, келир үези: ынакшыл, харыысалга, эртем-сургуул, ажылагый, мергежил айтырыглары	1	13.01	
18	Аныяк өскенниң амыдыралда туружу, келир үези: ынакшыл, харыысалга, эртем-сургуул, ажылагый, мергежил айтырыглары	1	20.01	
19	Аныяк өскенниң амыдыралда туружу, келир үези: ынакшыл, харыысалга, эртем-сургуул, ажылагый, мергежил айтырыглары	1	27.01	
20	Аныяк өскенниң амыдыралда туружу, келир үези: ынакшыл, харыысалга, эртем-сургуул, ажылагый, мергежил айтырыглары	1	03.02	
21	Аныяк өскенни өг-бүле тударынга белеткээриниң айтырыглары	1	10.02	
22	Аныяк өскенни өг-бүле тударынга белеткээриниң айтырыглары	1	17.02	
23	Аныяк өскенни өг-бүле тударынга белеткээриниң айтырыглары	1	24.02	

24	Аныяк өскөни өг-бүлө тударынга белеткээринин айтырыгылары	1	03.03	
25	Аныяк өскөни өг-бүлө тударынга белеткээринин айтырыгылары	1	10.03	
26	Аныяк өскөни өг-бүлө тударынга белеткээринин айтырыгылары	1	17.03	
27	Өг-бүлө кижизидилгезинге ажыглаар чүүлдер	1	24.03	
28	Өг-бүлө кижизидилгезинге ажыглаар чүүлдер	1	07.04	
29	Өг-бүлө кижизидилгезинге ажыглаар чүүлдер	1	14.04	
30	Өг-бүлө кижизидилгезинге ажыглаар чүүлдер	1	21.04	
31	Өг-бүлө байыр-дойлары	1	28.04	
32	Өг-бүлө байыр-дойлары	1	05.05	
33	Өг-бүлө байыр-дойлары	1	12.05	
34	Түңнел кичээл-үнелел	1	19.05	